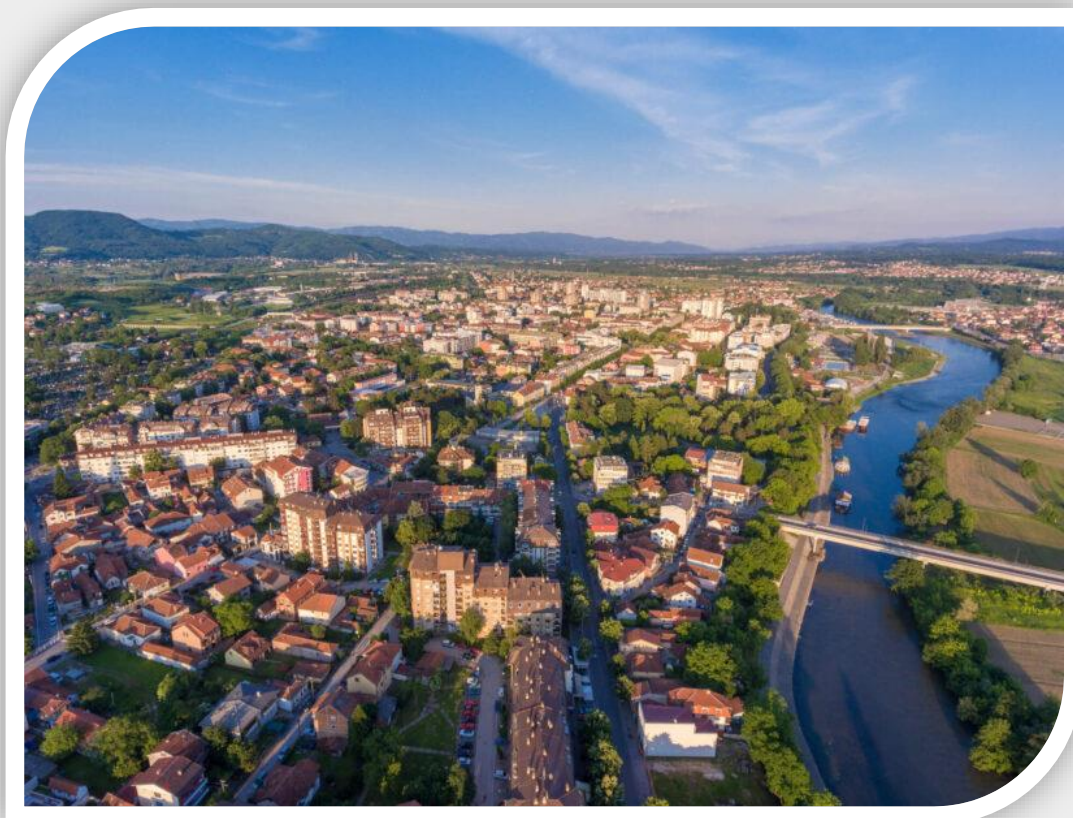

Анализа јавних политика у области локалне енергетике у граду Краљеву

Краљево, фебруар 2026.

Садржај

Увод	1
1. Преглед тренутних јавних политика у области енергетике града Краљева..	2
1.1. Општи подаци.....	2
1.2. Квалитет ваздуха у граду Краљеву.....	3
1.3. Документи јавних политика	6
1.4. Обавезе града Краљева у области енергетске ефикасности	12
1.5. Систем енергетског менаџмента у локалној самоуправи	14
2. Мере које спроводи град у области енергетске ефикасности	15
2.1. Пројекти енергетске ефикасности и замене енергената који се спроводи у јавним објектима	18
2.2. Пројекти замене котларница и подизање енергетске ефикасности у индивидуалним објектима	19
2.3. Санација, уређење фасада вишепородичних стамбених објеката- зграда кроз пројекат „Очувања и унапређења стамбеног фонда“	21
Закључак	22

Увод

Климатске промене, загађење ваздуха, као и недостатак енергије да подмири све потребе савременог живота ставља у фокус деловања енергетску ефикасност и коришћење обновљивих извора енергије. То првенствено значи смањење потрошње енергије и коришћење локалних ресурса у добијању исте те енергије. Улога локалних самоуправа у овим процесима је изузетно значајна, а истовремено локалне заједнице треба енергетику да види као један од главних праваца развоја локалних заједница.

Простор града Краљева као и многих других насељених места у Републици Србији изложен је озбиљном загађењу ваздуха током године (нарочито у зимским месецима, односно током трајања грејне сезоне). Највеће загађење ваздуха у граду потиче од суспендованих ПМ честица које настају сагоревањем фосилних горива у области енергетике, саобраћаја и индустрије. Лош квалитет ваздуха изазива озбиљна обољења код становништва и неке анализе показују да преко 10.000 људи умире у Републици Србији на годишњем нивоу од последица неког загађења ваздуха.

Град Краљево није донео стратешки документ Програм енергетске ефикасности (што је обавеза по Закону о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије). Такође, обавеза је да се доносе и годишњи Планови енергетске ефикасности, што до сада локална самоуправа није радила, односно није могла урадити зато што нема стратешки документ. Ово показује да су јавне политике у области локалне енергетике незадовољавајуће и да треба радити на њиховом побољшању. Локални програм енергетске ефикасности као стратешки документ, не представља само законску обавезу града Краљева, као обвезника система енергетског менаџмента, већ и потребу за документом који ће дефинисати конкретне мере и активности које ће се спроводити а које ће представљати основ за даљи развој локалне енергетике и стварања услова за квалитетнији живот грађана.

Свесни да су енергетска ефикасност и коришћење обновљивих извора енергије пут ка квалитетнијем животу грађана и важни фактори одрживог развоја локалне самоуправе, кроз овај документ желимо да укажемо доносиоцима одлука на нивоу града Краљева на потребу израде и усвајања овог стратешког документа. Будући Програм треба да садржи енергетске политике које ће допринети унапређењу енергетске стабилности, заштити животне средине и остварењу опште друштвене користи кроз отварање „зелених радних места“ и развој привреде на нивоу града Краљева.

---

1. Преглед тренутних јавних политика у области енергетике града Краљева

1.1 Општи подаци

Град Краљево се налази у централном делу Републике Србије и административни је центар и седиште Рашког управног округа. Заузима површину од 1.529 km² и површински је, после Београда, највећа јединица локалне самоуправе у Србији. На северу се граничи са градовима Крагујевцем и Чачком и општинама Кнић и Рековац. На истоку са општинама Трсетник, Врњачка Бања и Александровац, на југу са општинама Рашка и на западу са општинама Ивањица и Лучани. Територија града Краљева простира се око доњег тока реке Ибар и средњег тока реке Западне Мораве.

Град Краљево је и природна раскрсница копнених путева централне Србије. Повољан саобраћајни положај чине значајне саобраћајнице које овај крај повезују са Београдом и Ужицем преко Прељине, затим Крагујевцем, Крушевцем, Нишом и даље са Скопљем и Софијом и Црном Гором преко Рашке. Значајне су и железничке пруге нормалног колосека, које Краљево повезују с Београдом, Црном Гором, источном Србијом, Северном Македонијом и Грчком.

Слика 1. Град Краљево

Територијом града Краљева протичу три већа речна тока, Западна Морава, Ибар и Гружа, у чија сливна подручја улази већи број мањих токова који углавном имају карактер малих планинских речица и потока. Од великог значаја за ово подручје је и постојање термалних вода Матарушке и Богutowачке Бање.

Највећи део територије града Краљева одређен је котлином Западне Мораве, која се на југу спаја са Ибарском котлином. Оваква конфигурација условљава појаву два климатска типа, умерено-континенталног и планинског. Умерено-континентални тип климе у овом делу Србије одликује се хладним зимама и топлим и сушним летима.

Планински тип, чак и на нижим падинама, карактеришу доста дуге, оштре зиме, као и лета са умереним падавинама. У делу са умерено-континенталном климом најхладнији месец је јануар са просечном дневном температуром од $-1,3^{\circ}\text{C}$, док је најтоплији месец јул са просечном температуром од $21,4^{\circ}\text{C}$.

По попису становништва из 2022. године популација Краљева износи 110.196, док на основу пописа становништва за 2011. годину популација је била 125.488 становника. У овом периоду дошло је до умањење популације од 12,2%, односно 15.292 становника. На подручју административне територије Града постоји 92 насеља, а укупан број домаћинстава по последњем попису је 41.617 са просечним бројем чланова домаћинстава 2,62. Према подацима из Пописа становништва, домаћинстава и станова у 2022. години, укупан број станова за становање на територији града Краљева износио је 58.430, од којих је 42.645 настањено.

Град Краљево је ЈЛС која обавља послове из делокруга утврђеног Уставом и законима у којој грађани остварују право на локалну самоуправу. Органи Града су Скупштина града, градоначелник, Градско веће и Градска управа.

Градска управа врши управне послове у оквиру права и дужности Града и одређене стручне послове за потребе Скупштине, градоначелника и Градског већа. Градска управа Краљева је организована као јединствен орган и чини је дванаест одељења и једна служба. Послови у вези са заштитом животне средине и комуналном енергетиком обављају се у оквиру Одсека за заштиту животне средине, Одељења за инспекцијске послове, у чијем саставу се налазе осам извршилаца, укључујући и лиценцираног енергетског менаџера. Друге организационе јединице, релевантне за проблематику која је обухваћена Програмом енергетске ефикасности, у саставу Управе су Одељење за урбанизам, грађевинарство и стамбено-комуналне делатности и Служба за управљање пројектима и локални економски развој.

Привредну структуру Краљева карактерише широк спектар делатности, од пољопривреде до сектора производње и услуга, укључујући и трговину. Највећи број привредних друштава је из области трговине на велико и мало, поправке моторних возила, а следеће области су прерађивачка индустрија, саобраћај, складиштење, грађевинарство, као и стручне, научне, иновационе и техничке делатности, пољопривреда, шумарство и рибарство.

1.2. Квалитет ваздуха у граду Краљеву

Квалитета ваздуха у граду Краљеву, по загађујућим материјама, мери Завод за јавно здравље на основу годишњег уговора са локалном самоуправом и према унапред дефинисаном Програму мониторинга квалитета ваздуха. Поред тога агенција за заштиту животне средине има инсталирану аутоматизовану мерну станицу за мерење концентрације загађујућих материја. Подаци о загађењу ваздуха по појединим параметрима објављују се у реалном времену и доступни

су на званичном сајту Агенције за заштиту животне средине¹. Ово омогућује да грађани имају информацију о квалитету ваздуха у реалном времену. Они могу своје активности прилагодити тренутном квалитету ваздуха, а све у циљу заштите свог здравља. Највеће загађење ваздуха потиче од суспендованих ПМ10 честица. Анализа присуства ових честица у ваздуха дата је у наставку ове анализе.

Слика 2. Аутоматизовано мерно место за ПМ честице – железничка станица и мерно место Полицијска управа

Мерење концентрације суспендованих ПМ10 честица од стране Завода за јавно здравље вршено је на једном мерном месту–Полицијска управа, испред које је стационарни апарат. Резултати мерења суспендованих честица ПМ10 у 2025. години приказани су у табели 1.

Табела 1. Резултати мониторинга ПМ10 честица у 2025.години

Полицијскауправа	Суспендоване честице ПМ10 ГВ = ТВ 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ на дан ГВ = ТВ 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ за календарску годину
Број мерења	347
Средња годишња вредност	34,38 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Минимална дневна вредност	3,08 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Максимална дневна вредност	240,33 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Укупан број дана > ГВ	57

¹ <https://sepa.kosava.win/>

За 2025. годину прописана дневна толерантна вредност једнака је дневној граничној вредности и износи $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. У току 2025. године 57 дана, измерене вредности су прелазиле дозвољену дневну граничну и толерантну вредност. Максимална измерена вредност суспендованих честица ПМ10 на мерном месту Полицијска управа у 2024. забележена је у месецу јануару и износила је $180,97 \mu\text{g}/\text{m}^3$, а у 2025. забележена је у децембру и износила је $240,33 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња годишња вредност концентрација у току 2025. године на овом мерном месту, износила је $34,38 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је испод граничне. У табели 2 дати су подаци мерења ПМ10 честица у задње три године.

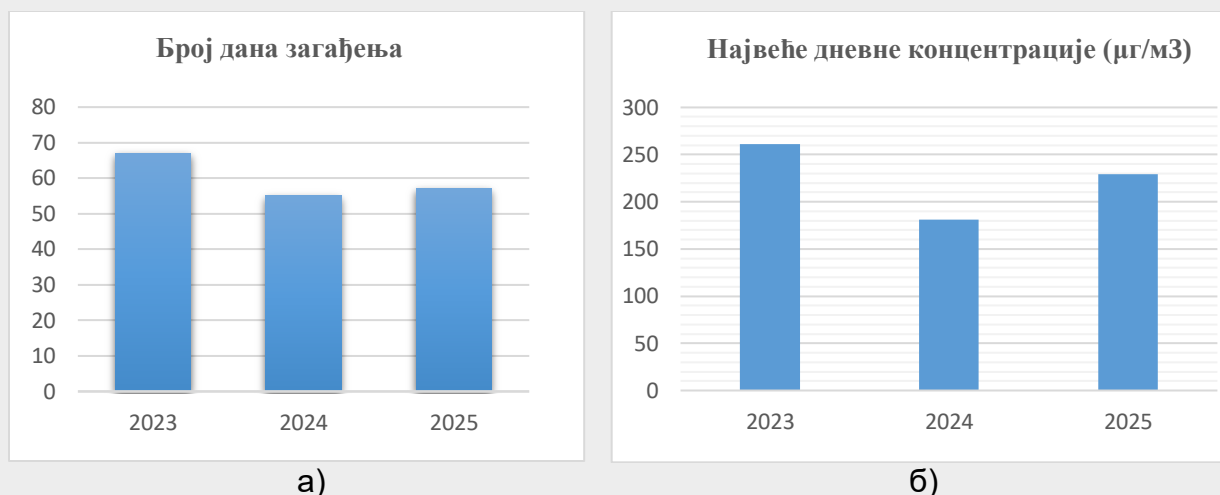
Табела 2. Резултати мерења ПМ10 честица у периоду 2023-2025.

Суспендоване честице ПМ10 (годишња ГВ40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$)			
	Мерно место (Полицијска управа)		
	2023.	2024	2025
Средња годишња вредност у $\mu\text{g}/\text{m}^3$	37,12	30,83	34,38
Минимална дневна вредност у $\mu\text{g}/\text{m}^3$	2,89	3,26	3,08
Максимална дневна вредност у $\mu\text{g}/\text{m}^3$	261,4	180,97	240,33
Број дана прекорачења ГВ	67	55	57

Овде треба напоменути да се подаци о број дана у којима је присутно загађење ваздуха суспендованим ПМ10 честицама које објављује Завод за јавно здравље Краљево и Агенција за заштиту животне средине разликују. Наиме, податак Агенције за заштиту животне средине да је број дана са прекомерним загађењем ваздуха у граду Краљеву у 2025. години био преко 80. Ова одступања су значајна и потребно је у наредном периоду утврдити разлог. Лоша чињеница је и што званични Извештај о квалитету ваздуха у Републици Србији за 2024. годину још увек није јавно објављен, тако да иамао недостатак података за дубљу анализу.

Према подацима Завода за јавно здравље Краљево у посматраном периоду (последње три године) измерене вредности су прелазиле дозвољену дневну граничну вредност од 55 до 67 дана у току године. Такође, дневне концентрације када је загађење јако изражено, су и преко пет пута веће од дозвољених.

Највеће концентрације ових честица присутне су у току грејне сезоне, а највећи утицај имају индивидуална ложишта и мале котларнице. Загађење ваздуха зависи од врсте, квалитета горива и квалитета система за грејање. Високим концентрацијама загађујућих материја доприноси интензиван саобраћај и неповољни метеоролошки услови (без ветра, без падавина, висок атмосферски притисак, температурна инверзија, магла). Графички приказ броја дана прекомерног загађења и највећих дневних концентрација суспендованих честица ПМ10 у задње три године, приказани су на слици 3.

Слика 3. Графички приказ броја дана са прекорачењем загађења (а) и максималних дневних концентрација (б)

1.3. Документа јавних политика на локалном нивоу

Област локалне енергетике града Краљева обрађена је у оквиру кровног планског документа града – Плана развоја града Краљева за период 2024–2030, као и кроз поједине секторске стратешке документе, попут Програма заштите животне средине за период 2016–2025 и Плана квалитета ваздуха за период 2022–2027, док Град Краљево тренутно нема посебну секторску јавну политику која се искључиво бави питањима енергетске ефикасности.

Област локалне енергетике града Краљева у документима јавних политика	
Назив документа јавне политике	Област планирања мера у области енергетике
План развоја града Краљева за период 2024–2030	- Повећање енергетске ефикасности и примене ОИЕ - Унапређење квалитета ваздуха
Програм заштите животне средине за период 2016–2025	- Доношење стратешких и планских докумената у области енергетике, енергетске ефикасности и адаптације на климатске промене - мере у циљу унапређења квалитета ваздуха и - мере у циљу унапређења енергетике и енергетске ефикасности.
Плана квалитета ваздуха за период 2022–2027	- Мере у циљу унапређења топлификације и гасификације града, - мере повећања примене ОИЕ и - мере унапређења енергетске ефикасности

План развој града Краљева за прериод од 2024. до 2030. - град Краљево усвојио је стратешки документ под називом “План развоја града Краљева за период од 2024. до 2030. године”. У оквиру приоритетног правца Урбани развој и заштита животне средине, дефинисана су два приоритета важна за локалну енергетику и то:

- а) Повећање енергетске ефикасности и примене ОИЕ (приоритетни правац 8.)
- б) Унапређење квалитета ваздуха (приоритетни правац 11.)

У оквиру првог приоритетног циља дефинисано је неколико мера које треба спровести у наредном периоду и то:

- Смањивање губитака енергије на топловодној мрежи,
- Дислоцирање и прелазак на гас котларнице „Зелена гора“,
- Унапређење даљинског система грејања ,
- Израда Локалног акционог плана енергетске одрживости града Краљева,
- Унапређење јавне расвете на територији града Краљева.

Што се тиче другог приоритетног циља дефинисане су следеће мере:

- Унапређење мониторинга и локалног регистра извора загађивања,
- Енергетска санација и замена енергената у јавним објектима,
- Унапређење енергетске ефикасности домаћинства,
- Уређење јавних зелених површина и подизање ветрозаштитних појасева.

Оно што је добро, за све набројане мере које се планирају реализовати у оквиру приоритетних правца, дефинисана су процењена потребна средства, могући извори финансирања, носилац спровођења мере, период спровођења мере и могући други учесници који ће учествовати у реализацији планиране мере.

Локални програм заштите животне средине 2016-2025.

Овим стратешким документом питања енергетике су обухваћена у оквиру следећих циљева:

Општи циљ којим је дефинисано да је један од приоритетних циљева града Краљева у области заштите животне средине доношење стратешких и планских докумената дефинисаних законом о заштити животне средине и другим посебним законима.

Детаљном разрадом у оквиру поглавља 7. Акциони планови и део 7.1. Акциони планови за достизање општих циљева, као поглавље 7.1.1 Доношење стратешких и планских докумената у области заштите животне средине дефинисани су следећи општи циљеви у области локалне енергетике:

Општи циљ 6. – Израда Стратегије у области енергетике

Општи циљ 7. – Израда Програма енергетске ефикасности града Краљева

Општи циљ 8. – Израда Програма адаптације на климатске промене.

Кроз овај програм је планирано да се предходно наведена документа израде и усвоје у период од 2016. до 2018. године, што свакако није испоштовано.

У поглављу 7.1.2 Унапређење система мониторинга и извештавања о стању животне средине, планирана је мера Унапређење регистара извора загађивања за територију града Краљева.

Специфични циљеви у оквиру овог стратешког документа су дефинисани по областима, тако да се област енергетике налази у оквиру програмских области:

- квалитет ваздуха и
- енергетика и енергетска ефикасност.

У оквиру поглавља дела 7.2. (Акциони план за достизање специфичних циљева), у оквиру програмске области Квалитета ваздуха и стратешки циљ унапређења квалитета ваздуха, планирана је мера Успостављање гасификације свих делова града Краљева. **Програмом је планирано да се наведена мера реализује до 2024 године, што је делимично реализовано.**

Такође у програмској области Енергетика и енергетска ефикасност и **планирани стратешки циљ Унапређење енергетске ефикасности града Краљева**, предвиђено је остварење неколико специфичних циљева и то:

1. Успоставити систем енергетског менаџмента на нивоу Града,
2. Унапредити енергетску ефикасност система даљинског грејања,
3. Унапредити енергетску ефикасност у градским установама и системима,
- 3а. Унапредити енергетску ефикасност у градским установама и системима - јавне зграде,
- 3б. Унапредити енергетску ефикасност у градским установама и системима – јавно осветљење,
4. Унапредити енергетску ефикасност у саобраћају смањењем специфичне потрошње возила у јавном сектору,
5. Повећати употребу обновљивих извора енергије.

У оквиру програмске области образовање, едукација и јавна свест, **планирани стратешки циљ Унапређење јавне свести о заштити животне средине**, предвиђене су мере за остварење следећих специфичних циљева:

1. Побољшати информисаност грађана и медија о заштити животне средине,
2. Успоставити ефикасан систем за неформално стицање знања о заштити животне средине,

3. Повећати број пројеката из области заштите животне средине са конкретним и применљивим резултатима,
4. Повећати учешће јавности у јавним расправама пре доношења одлука из области заштите животне средине,
5. Унапредити едукацију грађана о значају сузбијања алергогених врста биљака,
6. Увести едукацију пољопривредних произвођача о квалитету земљишта као важном природном ресурсу,
7. **Увести едукацију грађана и запослених у привреди и јавним предузећима о значају улагања у енергетску ефикасност и системе за обновљиве изворе енергије,**

У самом документу уз планиране мере за реализацију дефинисан је временски оквир за њихово спровођење, носиоци за спровођење планираних мера, средствима за њихово спровођење, могућим изворима за обезбеђење потребних средстава и индикаторима који се постижу.

Кратком анлаизом може се закључити да неке од предвиђених мера се спроводе, али генерално већина мера је остала само на нивоу овог плана. За детаљну анализу ових мера и остварених специфичних циљева потребна је детаљна анализа што изискује значајно време и ресурсе.

Како је 2025. године истекао период важности овог планског документа, Градска управа града Краљева је током 2025 године спровела јавну набавку за израду новог планског документа. Са изабраним понуђачем је склопљен уговор о изради плана, а до данашњег дана о његовој изради није обавештена јавност, нити су организовани консултативни састанци са заинтересованим странама.

Програм мониторинга квалитета ваздуха Града Краљева, на основу члана 69. Закона о заштити животне средине („Сл. гласник РС“, број 135/04, 36/09, 36/09-др.закон и 72/09 – др. закон и 43/11 – одлука УС) јединица локалне самоуправе је у обавези да донесе годишњи програм мониторинг квалитета ваздуха на својој територији који мора бити у складу са Програмом мониторинга који доноси Влада. Податке из мониторинга доставља Агенцији за заштиту животне средине. За спровођење мониторинга квалитета ваздуха град Краљево има годишњи уговор са Заводом за јавно здравље Краљево.

Служба за заштиту животне средине Градске управе Краљева води **Локални регистар извора загађивања**, а у складу са чланом 75. Закона о заштити животне средине („Сл. гласник РС“, број 135/04, 36/09, 36/09-др.закон и 72/09 – др. закон и 43/11 – одлука УС). Чланом 3. и чланом 6. Правилника о методологији за израду националног и локалног регистра извора загађења, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података („Сл. гласник РС“, број 91/10 и 10/13), је дефинисано које су податке и у којој форми привредна друштва и друга правна лица

и предузетници која представљају изворе загађења у обавези да доставе за Локални регистар. Сви привредни субјекти на територији Града Краљева који представљају изворе загађења требало би да достављају Служби за заштиту животне средине податке, у складу са поменутиим Правилником. Оно што је лоше, по информацијима из Службе заштите животне средине, подаци о загађивачима се прикупљају, али је упитно питање њиховог квалитета, провере и они нису доступни на сајту града.

Поштујући законску регулативо (град Краљево припада трећој категорији по загађености ваздуха) скупштина града Краљева је донела **План квалитета ваздуха за период 2022-2027** после прибављеног мишљења Министарства за заштиту животне средине.

План квалитета ваздуха дефинише низ мера које треба спровести у наредном периоду у циљу побољшања квалитета ваздуха у граду Краљеву. Планом је идентификовано 13 специфичних циљева, који се односе на следеће:

1. Израда урбанистичког плана (којим се планира низ фактора који доприносе бољем квалитету ваздуха)
2. Унапређење локалног регистра извора загађивања
3. Топлификација и гасификација делова града
4. Коришћење обновљивих извора енергије
5. Унапређења стања енергетске ефикасности објеката
6. Унапређење мониторинга квалитета ваздуха
7. Едукација становништва и запослених
8. Смањење аерозагађења пореклом из топлотних постројења и ложишта
9. Смањење аерозагађења од саобраћаја
10. Контрола аутомеханичарских аутолакирерских радњи и сервиса, бензинских станица, графичких и штампарских радњи и др.
11. Санација и рекултивација несанитарне депоније
12. Пошумљавање и озелењавање
13. Остале мере.

Имајући у виду значајан утицај сектора енергетике на квалитет ваздуха, уочава се да се област енергетике налази у оквиру циљева: 3. топлификација и гасификација града, 4. повећање примене ОИЕ и 5. унапређење енергетске ефикасности.

3. Специфичан циљ: **ТОПЛИФИКАЦИЈА И ГАСИФИКАЦИЈА ДЕЛОВА ГРАДА**

Планом су предвиђене мере изградње инфраструктуре и прикључивања што већег броја корисника на даљински систем грејања и гасоводну мрежу.

Програм је планирана реализација наведених мера у периоду од 2023 – 2027, међутим осим делимичне гасификације града, исте нису реализоване.

4. Специфичан циљ: **КОРИШЋЕЊЕ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ**

У оквиру овог циља планиране су мере за коришћење обновљивих извора енергије, како због коришћења локалних ресурса тако и због ефеката који ће остварење овог циља имати на квалитет ваздуха, а које се односе на:

- промоцију коришћења обновљивих извора,
- мапирање и израда катастра процењених енергетских вредности локално доступних извора ОИЕ,
- спровођење програма субвенција за грађане,
- спровођење пројеката употребе обновљивих извора енергије и др.

У оквиру овог циља кроз програм уз подршку Министарства рударства и енергетике реалзоване су мере које се односе на субвенције за грађане за постављање соларних панела и уградњу топлотних пумпи, док остале мере нису реализоване.

5. Специфичан циљ: УНАПРЕЂЕЊА СТАЊА ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ ОБЈЕКТАТА.

У оквиру овог циља планиране су мере које се односе на:

- Коришћење локално доступних ОИЕ за унапређење енергетске ефикасности објекта јавне намене у власништву града,
- Код пројектовања и изградње стамбених објекта, посебну пажњу посветити питању термоизолације, као мере за смањење утроска горивног материјала, а самим тим и смањења загађења ваздуха,
- друге активности које посредно доприносе достизању специфичног циља.

У оквиру овог циља кроз програм уз подршку Министарства рударства и енергетике реалзоване су мере које се односе на постављање соларних панела на објекту једне основне школе.

Град Краљево не поседује **Програм енергетске ефикасности** (званични документ који је усвојила Скупштина града). Пре неколико година уз помоћ консултанта је урађен Програм ЕЕ, међутим он никада није био на јавној расправи нити је усвојен од стране надлежних органа града. Приликом израде Програма није испоштован Закон о планском систему, тако да је исти урађен од стране стручних лица са којима је уговорена његова израда, без консултација са свим заинтересованим странама из јавног и цивилног сектора у локалној заједници.

Оно што је нацрт документа предвиђао као кључне елементе је следеће:

- Повећана енергетска ефикасност у зградарству директно смањује потребу за енергијом и омогућава рационалну потрошњу. То све доприноси повећању стандарда и комфора живота,
- Израђен програм унапређења енергетске ефикасности допринео би побољшању квалитета услуга, као и смањење емисије CO₂
- Повећана употреба обновљивих извора енергије смањује емисију CO₂ у атмосфери, повећава енергетску одрживост и ефикасност, али нуди могућност за запошљавање становништва.

Предпоставка је да услед недостатака у самом документу, исти није прослеђен у процедуру усвајања од стране надлежног органа града.

Пошто нема усвојен Програм енергетске ефикасности, град не доноси ни годишње Планове ЕЕ. Потребно је што пре донети одлуку о почетку израде овог документа, укључити јавност и што хитније усвојити овај стратешки документ.

1.4. Обавезе града Краљева у области енергетске ефикасности

Обавезе града Краљева у овој области проистичу из Закона о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије. Наиме, израда Програма енергетске ефикасности (ЕЕ) је обавеза доношења за обвезнике енергетског менаџмента у које спадају јединице локалне самоуправе (ЈЛС) и градске општине који имају више од 20.000 становника. По последњем попису становништва из 2022. године град Краљево има око 110.000 становника и има законску обавезу да донесе локални стратешки документ Програм енергетске ефикасности (на период од 3 године). Такође је потребно доносити годишње Планове енергетске ефикасности који проистичу из Програма и пратити њихово спровођење.

Град Краљево као обвезник система енергетског менаџмента (СЕМ) дужан је да:

1. прати и анализира све видове своје потрошње енергије, води о тој потрошњи редовну и тачну евиденцију,
2. утврђује циљеве енергетске ефикасности у оквиру својих послова и доноси и на захтев доставља Министарству Програм ЕЕ и годишњи План ЕЕ ради постизања уштеде енергије у складу са циљевима уштеде које дефинише Влада,
3. именује потребан број енергетских менаџера,
4. обавештава Министарство о лицу које је именовао за енергетског менаџера и о лицу које је овластио да поред енергетског менаџера потписује Годишњи извештај,
5. донесе интерни акт којим ће бити уређена структура задужених и одговорних лица за реализацију циљева енергетског менаџмента, као и одговорности, координација и процедуре за управљање потрошњом енергије,
6. спроводи мере енергетске ефикасности наведене у Програму ЕЕ и годишњем Плану ЕЕ,
7. доставља Министарству Годишњи извештај о остваривању циљева уштеде енергије садржаних у Програму ЕЕ и Плану ЕЕ,
8. обезбеди спровођење енергетског прегледа у роковима предвиђеним Законом;
9. уноси податке у СЕМИС,

10. редовно и благовремено обезбеђује енергетском менаџеру приступ подацима који су му потребни за рад,
11. предузима и друге активности и мере у складу са законом.

Град Краљево је дужн да редовно, а најмање једном месечно, уноси у ИСЕМ базу податке о потрошњи енергије и воде у јавним објектима који су у њиховој надлежности, осим уколико је предвиђено да то раде друга лица у складу са Законом.

Програм ЕЕ је плански документ који доноси ЈЛС, односно други обвезник система енергетског менаџмента и кроз њега се планира начин остваривања и величина планираних уштеде енергије, за период од најмање три године.

ЈЛС као обвезник система енергетског менаџмента, доноси Програм ЕЕ, у складу са стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године, Програмом којим се утврђују услови, начин, динамика и мере за остваривање Стратегије, ИНЕКП ом – интегрисани национални енергетски и климатски план, Законом о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије и законом којим је уређен плански систем Републике Србије. Такође мора се водити рачуна о испуњењу дефинисаних годишњих циљева уштеда енергије за Обвезнике система у складу са овим актима и граничном вредности годишње потрошње енергије на основу које се одређује која привредна друштва и јавна предузећа су обвезници система које утврђује Влада на предлог Министарства.

Основни елементи Програма ЕЕ треба да буду:

1. Планирани циљ уштеда енергије,
2. Преглед и процену годишњих енергетских потреба ЈЛС, укључујући и установе и јавна предузећа чији је оснивач и зграде које користе, као и процену енергетских својстава објеката,
3. План активности ради спровођења мера енергетске ефикасности које ће обезбедити ефикасно коришћење енергије, и то:
  - а. план енергетске санације и одржавања јавних објеката које користе органи ЈЛС, јавне службе и јавна предузећа чији је оснивач ЈЛС,
  - б. планове унапређења енергетских система комуналних услуга (систем даљинског грејања, систем даљинског хлађења, водоснабдевања, обезбеђења јавног осветљења, управљање комуналним отпадом, градски и приградски превоз путника и друго),
  - с. планиране мере енергетске ефикасности.

4. Носиоце, рокове и процену очекиваних резултата сваке од мера енергетске ефикасности, којима се предвиђа остваривање планираног циља,
5. Извештај о резултатима спровођења претходног програма енергетске ефикасности јединице локалне самоуправе,
6. Средства потребна за спровођење програма, изворе и начин њиховог обезбеђивања.

Такође, град Краљево је дужан да планира средства за спровођење мера дефинисаних Програмом ЕЕ и годишњим Планом ЕЕ.

Циљеви доношења и спровођења Програма, у складу са основним циљевима закона, су:

- остваривање уштеда енергије,
- сигурност снабдевања енергијом,
- смањење утицаја енергетског сектора на животну средину и климатске промене,
- одрживо коришћење природних и других ресурса,
- повећање конкурентности привреде,
- побољшање услова за економски развој,
- смањење енергетског сиромаштва.

1.5. Систем енергетског менаџмента у локалној самоуправи

Град Краљево је донео одлуку о Успостављању система енергетског менаџмента (Сл. Лист града Краљева 18/2023). Овом одлуком успоставља се систем енергетског менаџмента, одређују носиоци система енергетског менаџмента, уређује се структура задужених и одговорних лица за реализацију циљева енергетског менаџмента, као и одговорности, координација и процедуре за управљање потрошњом енергије.

Овом одлуком (члан 8.) је дефинисано формирање Савета за енергетску ефикасност.

Савет за енергетску ефикасност је саветодавно тело које доприноси унапређењу енергетске ефикасности и стварању делотворног система енергетског менаџмента у локалној самоуправи. Савет учествује у изради стратешких, планских и нормативних аката од значаја за унапређење енергетске ефикасности у граду Краљеву и остваривање циљева утврђених прописима Републике Србије и града Краљева.

Чланови Савета бирају се на период од четири године и могу бити именовани поново. Градоначелник града Краљева именује чланове Савета.

Председник Савета за енергетску ефикасност је градоначелник или лице које он одреди, заменик председника је енергетски менаџер града Краљева, по функцији, док су остали чланови енергетски менаџери и/или запослени, односно на други начин ангажована лица у јавним предузећима, установама и организационим јединицама Градске управе, као и представник невладиних организација које се баве енергетском ефикасношћу и заштитом животне средине.

Остали чланови Савета могу бити именовани из реда стручњака у датој области који својим знањем и угледом могу допринети раду Савета и спремни су да у том раду активно учествују.

Савет за енергетску ефикасност у граду Краљеву још увек није формиран и ако је одлука о успостављању СЕМ-а донета 2023. године.

Чланом 9. ове одлуке дефинисана је политика коришћења енергије на нивоу града Краљева. Овим чланом је дефинисано да основни акти којима се утврђује политика ефикасног коришћења енергије града Краљева су План развоја, Програм и План енергетске ефикасности. Град у својим планским документима планира активности у области енергетске ефикасности у складу са Стратегијом развоја енергетике РС и Програмом којим се утврђују услови, начин, динамика и мере за остваривање Стратегије, Интегрисаним националним енергетским и климатским планом, као и важећим законским прописима.

Програм и План енергетске ефикасности, у складу са законом и Статутом града, доноси Скупштина града Краљева и они још увек нису донети.

На основу члан 17. Закона о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије прописано је да јединица локалне самоуправе, која је Обвезник система доноси програм енергетске ефикасности, у циљу извршења обавеза Обвезника система, који поред елемената прописаних законом којим се уређује плански систем Републике Србије. Елементи будућег локалног Програма енергетске ефикасности су објашњени у предходном поглављу.

2. Мере које спроводи град у области енергетске ефикасности

Анализом Буџета за 2023, 2024 и 2025 годину највећи део средства за област енергетске ефикасности се реализују кроз Програм уређивања грађевинског земљишта и односи се на замену натријумових и живиних сијалица на јавној расвети енергетски ефикаснијим ЛЕД сијалицама, што директно не доноси побољшање квалитета ваздуха у граду Краљеву (Табела 3).

Табела 3. Преглед средстава локалног буџета по два поглавља за пројекте који могу утицати на квалитет ваздуха

	Програм 6- заштита животне средине	Програм 17 – Енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије
2023.	Укупно 268.344.000,00 динара, од чега: 52.242.000 за мере у оквиру Фонда за заштиту животне средине у оквиру кога се планирају и пројекти од значаја за квалитет вазуа, 178.301.000 за управљање отпадним водама и 37.801.000 за управљање отпадом	334.690.345,14 динара – енергетски менаџмент Од чега: -21.000.000,00 дотације за соларне панеле, санација породичних кућа и зграда, -енергетска санација ОШ Вук Караџић – 21.819.145,14 - замена ЛЕД сијалица у згради Градске управе – 12.600.000,00 - Програм уређивања грађ земљ (замена живиних и натријумових сијалица ЛЕД сијалицама) - 250.000.000,00.
2024.	Укупно 166.086.000 динара, од чега: 49.901.000 за мере у оквиру Фонда за заштиту животне средине у оквиру кога се планирају и пројекти од значаја за квалитет вазуа, 88.574.000 за управљање отпадним водама и 27.611.000 за управљање отпадом	271.162.200,00 динара - енергетски менаџмент Од чега: 19.832.000,00 за суфинансирање пројекта субвенција, 17.400.000,00 за суфинансирање пројекта енергетске ефикасности 210.000.000,00 Програм уређивања грађ земљ (замена живиних и натријумових сијалица ЛЕД сијалицама).
2025.	Укупно 177.041.750,00 динара, од чега: 62.138.750 за мере за мере управљања заштитом животне средине у оквиру кога се планирају и пројекти од значаја за квалитет вазуа, 103.201.000,00 за управљање отпадним водама и 11.702.000 за управљање отпадом	62.242.696,43 динара - енергетски менаџмент Од чега: 35.245.516,70 за суфинансирање пројекта субвенција, 25.494.179,73 за суфинансирање пројекта енергетске ефикасности

Поред пројеката који се реализују сопственим средствима града, у предходном периоду на територији града реализовани су пројекти за која су обезбеђена средства из доступних програма са националног нивоа, уз потребно суфинансирање од стране града.

У складу са националним и међународним приоритетима јавних позива за суфинансирање мера енергетске ефикасности, у предходном периоду, уз финансијску подршку доступних програма је реализовао пројекте који се односе на:

- подизање енергетске ефикасности јавних објеката (углавном основних и средњих школа),
- замену котлова у циљу замене енергената за загревање јавних објеката (углавном са мазута и чврстог горива на гас или прикључење на централни топловодни систем града),
- примену ОИЕ у јавним објектима,
- спровођење програма субвенција за подизање енергетске ефикасности и примену ОИЕ у индивидуалним објектима,
- спровођење програма субвенција за санацију, односно уређење фасада вишепородичних стамбених објеката – зграда кроз програм „Очување и унапређење стамбеног фонда“

ПРЕГЛЕД ПРОЈЕКТА ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ СУФИНАНСИРАНИХ ИЗ ДОСТУПНИХ ПРОГРАМА У ПЕРИОДУ 2023 - 2025			
	Министарство заштите животне средине	Министарство рударства и енергетике	Међународни донаторски програми
2023	Набавка котлова на гас	- Пројекат: Унапређење енергетске ефикасности Машинско техничке школе „14. октобар“ Краљево - субвенције за мере енергетске санације породичних објеката и замену индивидуалних котларница	
2024	Унапређење енергетске ефикасности ОШ „Јован Цвијић“ Сирча, катао на биомасу	- Пројекат постављања соларне електране на крову фискултурне сале у ОШ "Јован Цвијић" у насељу Сирча - субвенције за мере енергетске санације породичних објеката и замену индивидуалних котларница	- Пројекат: Изградња прикључног топловода за прикључење ШОСО „Иво Лола Рибар“ на градски топловод'
2025	Набавка 30 котлова/штедњака на пелет	- Пројекат: Замена котла у ЈКП „Чистоћа“ котлом на биомасу - субвенције за мере енергетске санације породичних објеката и замену индивидуалних котларница	Зелена енергија – могућности и шансе – ПРО Програм

Такође, град у свом буџету сваке године обезбеђује средства за субвенцију инвестиционог одржавања и унапређење својстава зграда колективног становања које подразумевају и мере на енергетској санацији, које се суфинансирају у највећем проценту од 70%.

У овој анализи издвајамо као најзначајније следеће пројекте:

2.1. Пројекти енергетске ефикасности и замене енергента који су спроведени у јавним објектима

I инфраструктурни пројекти реализовани уз подршку Министарства рударства и енергетике

Пројекат **унапређење енергетске ефикасности зграде ОШ „Вук Караџић“** који је обухватио енергетску санацију објекта и замену система грејања и самог енергента. Пројекат је реализован 2022/2023 године и финансиран је заједничким средствима Министарства рударства и енергетике и града Краљева. Укупна вредност пројекта износи 31.817.808,39 динара, од чега 20.452.137,15 динара (64.28%) је обезбедило Министарство рударства и енергетике, а остатак до пуног износа град Краљево.

Овим пројектом је повећана енергетска ефикасност објекта, промењена котларница односно енергент (прешло се са еколошки лошег горива угља, на еколошки чистије гориво природни гас). Овим пројектом је смањена емисија загађујућих материја и смањена емисија угљен-диоксида. Пројекат је спроведен у периоду 2022-2023. године.

Реализацијом овог пројекта, омогућен је прелазак из енергетског разреда „F“ у енергетски разред „D“, чиме се допринело енергетској ефикасности зграде. Реализацијом овог пројекта очекује се смањене емисије CO₂ за 93.52 t /годишње, као и смањење емисије загађујућих материја током грејне сезоне.

У току 2023. године по конкурс Министарства рударства и енергетике, одобрена је реализација пројекта **Енергетска санација објекта Машинско техничке школе „14. октобар“ у Краљеву**. Пројектом су реализоване следеће мере на енергетској санацији објекта:

- 1) Реконструкција котларнице и замена горионика са течног (мазут) на гасовито гориво (природни гас) са уградњом постројења и опреме
- 2) Модернизација система унутрашњег осветљења у објектима путем замене извора светлости, светиљки. Укупна вредност реализованог пројекта је 19.021.192,19 динара, од чега Министарство суфинансира са 65,25%, а остатак до укупног износа град Краљево.

Овим пројектом очекује се смањење емисије загађујућих материја и смањење емисије угљен-диоксида. Пројекат је реализован у периоду 2023-2025. година.

По конкурс Министарства рударства и енергетике у 2024. години граду Краљеву је одобрена реализација пројекта **постављања соларне електране на крову фискултурне сале у ОШ "Јован Цвијић" у насељу Сирча**.

У оквиру пројекта постављена је соларна електрана 27 kW. Укупна вредност

инвестиције је 3.084.780,00 динара од чега је Министарство обезбедило 2.159.346,00 динара.

По конкурс Министарства рударства и енергетике у 2025. години граду Краљеву је одобрена реализација пројекта **"Замена котла у ЈКП Чистоћа" Краљево**. Пројекат подразумева активности на:

- замена котла са угља на биомасу,
- набавка пратеће опреме и санација потребних објеката.

Укупна планирана вредност пројекта је 37.448.787,60 динара, од чега је Министарство одобрило 17.214.151,32 динара (45,97%). Пројекат ће се реализовати током 2025/2026 године.

II Инфраструктурни пројекти реализовани уз подршку Министарства заштите животне средине

У току 2024. године по јавном позиву са циљем смањења загађења ваздуха Пројекат Замена котла са уградњом акумулатора топлоте и радови на санацији котларнице за грејање у Основној школи „Јован Цвијић“, Сирча, Краљево. У оквиру пројекта спроведене су активности замене котла који је као енергент користио чврсто гориво, котлом на биомасу.

Укупна вредност изведених радова: 30.335.441,28 динара, од чега је Министарство заштите животне средине обезбедило 20.345.980,46 динара (67,07%), а град Краљево: 9.989.460,82 динара (32,93%).

2.2. Пројекти замене котларница и подизање енергетске ефикасности индивидуалних објеката

I Субвенције грађанима уз подршку Министарства рударства и енергетике

У оквиру националног програма „Чиста енергија и енергетска ефикасност за грађане“, град Краљево је у претходном периоду, у сарадњи са Министарством рударства и енергетике, обезбеђивао додатна финансијска средства за спровођење мера унапређења енергетске ефикасности у породичним кућама и становима. Ове мере обухватају замену столарије, изолацију фасада и таваница, уградњу котлова на гас или пелет, топлотних пумпи, соларних колектора и соларних панела. У оквиру програма, грађани могу остварити субвенције у износу од 50% до 65% укупне вредности инвестиције, док је за енергетски и социјално угрожене грађане омогућено суфинансирање до 90%.

2023. година

У 2023. години, у оквиру истог програма, обезбеђено је укупно 16,7 милиона динара. Град Краљево је издвојио 6,7 милиона динара, а Министарство рударства и енергетике 10 милиона динара. Средства су била намењена за замену столарије, изолацију фасада и таваница, уградњу котлова на гас или пелет, топлотних пумпи, соларних колектора и соларних панела у породичним кућама и становима. По

јавном позиву пријавило се 80 грађана. У 2023 години од 53 лица која су добила субвенцију, 49 је за подизање енергетске ефикасности објекта, 2 за замену котла на пелет, 1 за соларне панеле и 1 за топлотну пумпу.

2024. година

Током 2024. године у оквиру програма обезбеђено је укупно 31.250.000,00 динара, од чега је град Краљево издвојио 12.500.000,00 динара, а Министарство рударства и енергетике 18.750.000,00 динара. Од укупног износа, 6.500.000,00 динара опредељено је за пројекте енергетски угрожених купаца, за које је конкурс расписан 28. марта 2025. године, док је 25.000.000,00 динара било намењено осталим корисницима, по јавном позиву расписаном у августу 2024. године. На основу расписаних јавних позива са 104 корисника су закључени уговори за једну или више мера и то за 69 домаћинстава за замену столарије, 26 за изолацију, 10 за замену котла, 1 за топлотну пумпу, 1 за соларни колектор и 9 за соларне електране.

2025. година

У 2025. години, у оквиру истог програма, обезбеђено је укупно 31.250.000,00 динара, од чега је град Краљево издвојио 12.500.000,00 динара, а Министарство рударства и енергетике 18.750.000,00 динара. Јавни позив за кориснике расписан је у децембру 2025. године и још увек је у току. По овом позиву право учешћа имају и енергетски угрожени купци, чији се пројекти суфинансирају до 90% укупне вредности, као и остали корисници, за које је предвиђено суфинансирање до 50%. Јавни позив за кориснике програма је у току.

II Субвенције уз подршку Министарства заштите животне средине

Министарство заштите животне средине Републике Србије редовно сваке године расписује Јавни конкурс за доделу средстава за суфинансирање реализације пројеката смањења загађења ваздуха у Србији из индивидуалних извора, са циљем да подржи грађане и друге кориснике у унапређењу квалитета ваздуха кроз примену еколошки прихватљивијих технологија и мера у индивидуалним објектима и домаћинствима. Овај конкурс омогућава доделу средстава за пројекте који доприносе смањењу емисија загађујућих материја из индивидуалних ложишта и других извора, у складу са Законом о заштити животне средине и Законом о заштити ваздуха. По јавном конкурс Министарства заштите животне средине право учешћа имају јединице локалне самоуправе, које подносе пријаве за добијање средстава намењених смањењу загађења ваздуха из индивидуалних извора. Након одобрења средстава, градови и општине расписују локалне јавне позиве путем којих се грађани, власници индивидуалних стамбених објеката, могу пријавити за суфинансирање мера усмерених на унапређење квалитета ваздуха.

У 2023. години обезбеђена су средства за спровођење програма субвенције замене котлова који користе чврсто гориво, котловима на гас за кориснике који имају

могућност прикључења на гасовод. Вредност пројекта износила је 9.173.400,00 динара, од чега је Министарство заштите животне средине обезбедило 7.338.720,00 динара, а град Краљево је суфинансирао пројекат у износу од 1.834.680,00 динара. Пројекат подразумева набавку две врсте типских котлова на гас који би се доделили грађанима, уз њихов обавезу инсталације и прикључења на гасовод. У оквиру пројекта набављено је и подељено 46 котлова на гас.

У 2025. години у оквиру програма за доделу средстава за суфинансирање реализације пројекта смањења загађења ваздуха у Србији из индивидуалних извора у 2025. годину, граду Краљеву је одобрено 9.648.000,00 динара од Министарства уз обавезно суфинансирање 2.412.000,00 динара за набавку 30 котлова/штедњака за централно грејање на пелет и еколошких сијалица. Пројекат је реализован, при чему је утрошено укупно 12.057.800,00 динара.

2.3. Санација, уређење фасада вишепородичних стамбених објеката – зграда кроз програм „Очување и унапређење стамбеног фонда“

У 2022. године утрошена су средства у износу око 23 милиона динара. Суфинансирање пројекта од стране града било је у износу 70% инвестиције, а стамбена заједница је морала обезбедити 30% укупне инвестиције. Што се тиче 2023. године настављена је реализација пројекта (потписаних уговора са стамбеним заједницама) из 2022. и опредељена су нова средства у износу 30 милиона динара, на основу којих је спроведен нови конкурс. У наведеном периоду по овом програму пријављено је 27 пројекта, а је одобрено финансирање за 22 пројекта, односно рађене су санације фасада на 22 зграде.

У 2024 – издвојено је 30 милиона динара за суфинансирање пројекта уређења фасада од стране града. Суфинансирање је било у износу од 75% инвестиције, а стамбена заједница је морала обезбедити 25% укупне инвестиције. У 2024. години по овом програму одобрено је за финансирање за 17 пројекта, од чега 7 за замену фасада и енергетску ефикасност, 9 за санацију крова и 1 за поправку лифта.

У 2025 – издвојено је 30 милиона динара за суфинансирање пројекта уређења фасада од стране града. Суфинансирање је било у износу од 70% инвестиције, а стамбена заједница је морала обезбедити 30% укупне инвестиције. У 2025. години по овом програму одобрено је за финансирање за 18 пројекта, од чега 1 за енергетску ефикасност, 16 за санацију крова и 1 за поправку лифта.

У току 2023. године град Краљево и ЈЕП „Топлана“ су уз сарадњу са Министарством рударства и енергетике и ЕБРД су покренули активности на реализацији пројекта Енергетске санације стамбених објеката прикључених на систем даљинског грејања (ЕСКО пројекат). Пројекат подразумева израд елабората енергетске санације за објекте који испуњавају услове учешћа у програму, након чега би се понудило стамбеним зградама да се укључе у процес санације уз обавезу да обезбеде 50% средстава за суфинансирање. Реализација пројекта је у фази израде елабората енергетске ефикасности за изабране зграде по јавном позиву.

Закључак

Сprovedена анализа јавних политика у области локалне енергетике у граду Краљеву показује да, иако постоји одређен нормативни и стратешки оквир који се делимично бави питањима енергетске ефикасности, коришћења обновљивих извора енергије и квалитета ваздуха, ова област није системски уређена нити довољно институционално оснажена. Недостатак кључног секторског документа „Програма енергетске ефикасности града Краљева“ представља један од најзначајнијих структурних проблема, будући да без њега није могуће планско, континуирано и мерљиво спровођење мера у складу са законом и националним политикама.

Иако су у Плану развоја града Краљева за период 2024–2030 и другим релевантним документима препознати значај енергетске ефикасности, примене обновљивих извора енергије и унапређења квалитета ваздуха, уочљив је значајан јаз између планираних циљева и њихове реализације. Велики број мера је остао на нивоу планирања, док се реализација своди на појединачне пројекте, најчешће инициране и финансиране уз подршку републичких институција, без јасне локалне стратегије и континуитета. Посебно је проблематично што град Краљево, иако је законом дефинисан као обвезник система енергетског менаџмента, не испуњава све прописане обавезе у погледу доношења Програма и годишњих Плана енергетске ефикасности, као ни у погледу пуне функционалности институционалних механизма, попут Савета за енергетску ефикасност. Ово указује на потребу за јачањем управљачких капацитета, бољом координацијом унутар Градске управе и активнијим укључивањем релевантних актера, укључујући јавна предузећа, установе, цивилно друштво и грађане.

Анализа такође показује да су буџетска средства која се издвајају у области енергетике и заштите животне средине у највећој мери усмерена на појединачне инфраструктурне интервенције, попут унапређења јавне расвете, док су мере које директно утичу на смањење аерозагађења из индивидуалних ложишта и повећање енергетске ефикасности домаћинстава недовољно заступљене или зависне од екстерних извора финансирања. Оваква структура улагања не одговара у потпуности стварним изворима загађења и потребама града, посебно имајући у виду да Краљево спада у трећу категорију по квалитету ваздуха.

Имајући у виду све наведено, може се закључити да је неопходно хитно покренути процес израде и усвајања Програма енергетске ефикасности града Краљева, у складу са Законом о планском систему и уз обавезно укључивање јавности и свих релевантних заинтересованих страна. Овај документ треба да представља основу за системско планирање мера, обезбеђивање финансијских средстава, праћење ефеката и повезивање енергетске политике са циљевима унапређења квалитета ваздуха, заштите животне средине и одрживог локалног развоја.

Унапређење локалне енергетске политике није само законска обавеза града Краљева, већ и важан предуслов за побољшање квалитета живота грађана, смањење здравствених ризика повезаних са загађењем ваздуха, јачање енергетске сигурности и стварање услова за развој „зелене“ економије и нових радних места на локалном нивоу.

Овај материјал је израђен уз финансијску подршку Европске уније. За његов садржај искључиву одговорност сноси УГ „Нови пут“ и анализа нужно не одражава ставове Европске уније и Београдске отворене школе.
